

Το Σούνιο του Ποσειδώνα και της Αθηνάς

Ο αρχαιολογικός χώρος
του νοτιότερου
ακρωτηρίου της Αττικής

ΚΕΙΜΕΝΟ:
Γιάννης Πολυβώτης

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:
Εύα Πολιτουδάκη

Ταξιδεύω οδικώς στον φιδουγριστό, παραλιακό δρόμο Αθηνών-Σουνίου της Νότιας Αττικής. Καθ' οδόν διαβάζω στις πινακίδες ονόματα από μέρη που τα 'χω ακουστά, αλλά που δεν τα 'χω ακόμη επισκεφθεί διεξοδικά: Βουλιαγμένη, Λαγονήσι, Σαρωνίδα, Ανάβυσσος, Παλαιά Φώκαια. Οι λόφοι στα αριστερά μου ορθώνονται ξεροί και καφεπράσινοι σαν κυκλαδίτικο τοπίο, ενώ οι παλιές παραθεριστικές πολυκατοικίες, οι παρατεταγμένες κατά μήκος του δρόμου, αποπνέουν μια γενικευμένη αίσθηση παρακμής. Τελικός μου

Αρχαιολογικά

Το ακρωτήριο του Σουνίου, η νότια άκρη της Αττικής, αποτελούσε σημαντικό γεωστρατηγικό και θρησκευτικό σημείο για την πόλη-κράτος των Αθηνών. Από εκεί, οι Αθηναίοι έλεγχαν το θαλάσσιο πέρασμα προς το Αιγαίο και το επίνειό τους, τον Πειραιά, καθώς και τη χερσόνησο της Λαυρεωτικής με τα πλούσια μεταλλεία αργύρου που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην οικονομική ακμή της Αθήνας κατά τον «χρυσό αιώνα του Περικλή». Τα δύο ιερά, του Ποσειδώνα και της Αθηνάς, κατασκευάστηκαν κατά την κλασική περίοδο, ταυτόχρονα με τα μνημεία της αθηναϊκής ακρόπολης, ενώ η μεγαλοπρέπεια τους καταδεικνύει τους παράλληλους βίους της ιστορίας μεταξύ Σουνίου και Αθήνας.

Η νότια όψη του ναού του Ποσειδώνα.
Στο βάθος διακρίνεται η ιδιωτική νησίδα
Πάτροκλος (ή Γαϊδουρονάσι) που πήρε το
όνομά της από τον ναύαρχο του στόλου
του Αιγύπτιου βασιλιά Πτολεμαίου. Όταν ο
Πτολεμαίος, κατά τον Χερωνίδειο πόλεμο
(267-261 π.Χ.), έστειλε τον στόλο του για
να συνδράμει τους Αθηναίους ενάντια στις
επιδρομές του Αντίγονου, ο Πάτροκλος
στρατοπέδευσε εκεί

Ο σύγχρονος οικισμός του Σουνίου. Στο βάθος διακρίνεται ο κόλπος της παραλίας των Λεγρενών όπου εκτεινόταν ο αρχαίος οικισμός

προορισμός είναι το ακρωτήρι του Σουνίου, το νοτιότερο άκρο της Αττικής. Μετά τη στροφή προς Λεγρενά ξεπροβάλλουν στο βάθος οι κίονες του ιερού τεμένους του Ποσειδώνα, που στέκονται περήφανα τους τελευταίους 25 αιώνες στο ψηλότερο σημείο του λόφου πάνω στον οποίο δέσποζε κάποτε το φρούριο

του Σουνίου. Εδώ, στον δήμο της αρχαίας Αττικής που ανήκε στη Λεοντίδα φυλή, συνέρρεαν προσκυνητές που ερχόντουσαν να τιμήσουν τόσο τον «Σουινάρατο» Ποσειδώνα, όσο και την Αθηνά «Σουινιάδα», τους δύο θεούς που αιώνια ανταγωνίζονται για την προστασία της πόλης των Αθηνών. Προσεγγίζω την είσοδο του αρχαιολογικού

χώρου και ανηφορίζω προς την ανεμοδαρμένη εξέδρα που βλέπει προς το Αιγαίο, στην κορυφή του Κάβο Κολόνες – έτσι ονόμαζαν οι ναυτικοί και οι πρώτοι ξένοι περιηγητές το ακρωτήριο του Σουνίου. Στους τελευταίους οφείλουμε τις απεικονίσεις που διασώζονται απ' την εποχή πριν από την αρχαιολογική εξερεύνηση, όπως επίσης

και την καταγραφή λαϊκών παραδόσεων που συνδέονται με το ερειπωμένο μνημείο. Οι θρύλοι αυτοί έφεραν ανέκαθεν εδώ αρχαιοκάπηλους και κυνηγούς χαμένων θησαυρών που – μαζί με τα φυσικά φαινόμενα και την πάροδο του χρόνου– μας «παρέδωσαν» σήμερα το απομεινάρι ενός περασμένου μεγαλείου.

Ο Κούρος του Σούνιου αποτελεί ένα από τα πρωιμότερα δείγματα αρχαϊκής πλαστικής (περί το 600 π.Χ.) και απεικονίζει ένα υπερφυσικού μεγέθους αναθηματικό άγαλμα, μία όρθια ανδρική γυμνή μορφή σε μετωπική στάση, ενώ οι λεπτομέρειές του υποδηλώνουν ότι δεν πρόκειται για εικονιστικό άγαλμα αλλά για ιδεαλιστικό έργο. Ο καλλιτέχνης επηρεάζεται έντονα από ανατολιζόντα ή αιγυπτιακά πρότυπα, χωρίς να έχει ακόμα κατακτήσει την φυσιοκρατική απόδοση της ανθρώπινης μορφής. Ο Κούρος βρέθηκε θαμμένος στον περίβολο του ναού του Ποσειδώνα και σήμερα εκτίθεται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο στην Αθήνα

Ιστορικό Πλαίσιο

Το Σούνιο κατοικήθηκε ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους, γεγονός που αποδεικνύεται από την ύπαρξη τάφων οι οποίοι χρονολογούνται από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού (3η χιλιετία π.Χ.), ενώ η παλαιότερη γραπτή πηγή για τη συγκεκριμένη περιοχή βρίσκεται στην Οδύσεια του Ομήρου, στην οποία το Σούνιο χαρακτηρίζεται ως «ιερό ακρωτήριο των Αθηναίων», αναφορά που αποδεικνύει ότι η περιοχή ήταν κέντρο λατρείας ήδη από τον 8ο αιώνα π.Χ. Σύμφωνα με τον αρχαίο Έλληνα ποιητή, ο Μενέλαος έθαψε εδώ τον Φρόντη, τον πηδαλιούχο του πλοίου του ο οποίος σκοτώθηκε κατά την επιστροφή τους από την Τροία.

Κατά το τελευταίο μέρος του 7ου αιώνα π.Χ., στα χρόνια που ακολούθησαν τη νομοθεσία του τύραννου Δράκοντα, κάτι πολύ σημαντικό συμβαίνει στην τέχνη της Αττικής, μια τολμηρή αλλαγή που χαρακτηρίζεται από τη στροφή προς το μνημειακό. Η μορφή του κούρου, του δυναμικού νέου άνδρα, κάνει την εμφάνισή της και γρήγορα κυριαρχεί. Οι κούροι στολίζονται σαν αναθήματα τα ιερά και τους πολυτελείς τάφους. Έτσι, μερικοί κούροι, υπερφυσικοί στο μέγεθος, στήθηκαν στο Σούνιο γύρω στο 600 π.Χ., έξω από τα πρώτα ιερά τεμένη του Ποσειδώνα και της Αθηνάς. Οι νέοι αυτοί – σύγχρονοι του σοφού Σόλωνα – κοιτάζουν μπροστά τους με φρεσκάδα και ορμητικότητα, ενώ ορίζουν την αρχή μιας νέας φάσης στην ιστορία των ιερών του Σούνιου, και ιδιαίτερα του ιερού του Ποσειδώνα.

Σημαντικό ρόλο στην οικονομική ακμή της Αττικής και του Σούνιου, κατά την εποχή αυτή, αποτελούν τα γειτονικά μεταλλεία αργύρου

στο Λαύριο, όπου οι μεταλλευτικές εργασίες πραγματοποιούνταν από δούλους. Γι' αυτόν τον λόγο, υπήρχε εδώ σημαντική αγορά δούλων, τους οποίους χρησιμοποιούσαν οι ενοικιαστές των μεταλλείων, και ορισμένοι από αυτούς, όταν αποκτούσαν την ελευθερία τους, έμεναν στον δήμο σαν σουνιείς πολίτες. Ο μεταλλευτικός πλούτος της Λαυρεωτικής απέφερε κέρδη στους Αθηναίους, με τα οποία ο στρατηγός Θεμιστοκλής κατασκεύασε τον στόλο που του χάρισε τη νίκη κατά των Περσών στους περσικούς πολέμους. Οι τελευταίοι, όμως, άφησαν πίσω τους (480 π.Χ.) μια σειρά από κατεστραμμένα οικοδομήματα, μεταξύ αυτών τα κτήρια της αθηναϊκής ακρόπολης, καθώς και τα δύο ιερά του Σούνιου. Ο Ηρόδοτος, ο ιστορικός από την Αλικαρνασσό, αναφέρει ότι οι Έλληνες μετά τη νίκη επί των Περσών έστειλαν ένα από τα αιχμαλωτισμένα φοινικικά πλοία και το έστησαν στο ιερό του Ποσειδώνα στο Σούνιο, θέλοντας έτσι να τιμήσουν τον θεό που ευνόησε τη νίκη τους στη θάλασσα. Μετά τους περσικούς πολέμους, η ίδρυση της αθηναϊκής συμμαχίας (478 π.Χ.) ορίζει την αρχή της κλασικής ακμής της Αθήνας του Περικλή, η οποία γίνεται σπουδαίο εμπορικό και βιοτεχνικό κέντρο, ενώ ο πληθυσμός της αυξάνεται κατακόρυφα. Στη συνέχεια, η μεταφορά του συμμαχικού ταμείου από τη Δήλο στην Αθήνα (454 π.Χ.) επέφερε την ευνοϊκή χρηματοδότηση του στολισμού της πόλης και της ακρόπολής της. Την ίδια εποχή (444-440 π.Χ.) κατασκευάστηκε και το νεότερο κλασικό μνημείο του Ποσειδώνα στο Σούνιο, το οποίο αποτελούσε πιθανότατα μέρος του οικοδομικού προγράμματος του Περικλή.

Κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο (431-404 π.Χ.) οι Αθηναίοι αποφάσισαν να ενισχύσουν την οχύρωση στην άκρη του ακρωτηρίου του Σουνίου για την προστασία των σιταγωγών τους πλοίων, λόγω της κυριαρχίας των Σπαρτιατών στον δρόμο επικοινωνίας μεταξύ Εύβοιας και Αθήνας μέσω του Ωρωπού. Έτσι, η Αθήνα, φροντίζοντας για το ασφαλές θαλάσσιο πέρασμα έξω από το ακρωτήριο, εξασφάλισε τη μεταφορά απαραίτητων εφοδίων, κυρίως σιτηρών από την Εύβοια, για τη διατροφή των Αθηναίων (421 π.Χ.). Μετά την ελληνιστική εποχή και ως τον 1ο αιώνα π.Χ., το Σούνιο και τα ιερά του φαίνεται ότι περιήλθαν σε σημαντική παρακμή. Δείγμα εγκατάλειψης ήταν το γεγονός ότι στα χρόνια του Ρωμαίου ηγέτη Αύγουστου (31 π.Χ.-14

μ.Χ.) ο ναός της Αθηνάς μεταφέρθηκε στην Αθήνα και στήθηκε στην Αγορά, όπου σήμερα έχουν βρεθεί ορισμένα από τα αρχιτεκτονικά του μέλη. Τον 2ο αιώνα μ.Χ., την περιοχή διέσχισε από θαλάσσης ο Πausanias, ο οποίος αναφέρει εσφαλμένα στα «Αττικά» του ότι το ιερό του Ποσειδώνα είναι αφιερωμένο στη θεά Αθηνά. Επίσης, ο Έλληνας περιηγητής και γεωγράφος αναφέρεται και στη γειτονική Μακρόνησο την οποία ονομάζει νήσο Ελένη, καθώς σύμφωνα με μια εκδοχή η Ελένη του Μενέλαου αποβιβάστηκε εκεί κατά την επιστροφή της από την Τροία. Από τον 17ο αιώνα ξένοι περιηγητές ταξιδεύουν στο Σούνιο για να αντικρίσουν το ερειπωμένο ιερό με ρομαντική διάθεση. Αρκετοί από αυτούς χαράσσουν το όνομά

Οι εγχάρακτες υπογραφές των «αρχαιολατρών» πρώτων περιηγητών του ναού του Ποσειδώνα – οι οποίοι εκείνη την εποχή πίστευαν εσφαλμένα ότι η λατρευτή θεά του αρχαίου τεμένους ήταν η θεά Αθηνά– απαντώνται σε πλήθος αρχιτεκτονικών μελών του μνημείου

τους πάνω στον ναό – μια δημοφιλής συνήθεια ήδη από τα πρώτα μεταχριστιανικά χρόνια–, με πιο γνωστό τον Άγγλο Λόρδο Βύρωνα που επισκέφθηκε την περιοχή το 1810. Οι πρώτες προσπάθειες αποτύπωσης και καταγραφής των μνημείων του Σουνίου πραγματοποιήθηκαν το 1797 από μέλη της εταιρείας των Dilletanti, ενώ ακολούθησε η γαλλική αποστολή υπό τον Blouet το 1829. Η επιστημονική έρευνα και ανασκαφή του ναού του Ποσειδώνα άρχισε το 1884 από τον Γερμανό αρχαιολόγο-αρχιτέκτονα Doerpfeld. Στη συνέχεια, ο αρχαιολόγος Βαλέριος Στάης και ο αρχαιολόγος-αρχιτέκτονας Αναστάσιος Ορλάνδος της Ελληνικής Αρχαιολογικής Εταιρείας ήταν εκείνοι που μελέτησαν, ανέσκαψαν συστηματικά και διαμόρφωσαν

τη σημερινή εικόνα του ιερού, του τείχους και του οικισμού. Ο Στάης ήταν μάλιστα εκείνος που ανακάλυψε την τοποθεσία του τεμένους της Αθηνάς και αποκατέστησε τη λανθασμένη πεποίθηση αναφορικά με τον λατρευτό θεό του ιερού του Ποσειδώνα.

Ιερό του Ποσειδώνα

Η είσοδος στο οχυρωμένο άκρο του ακρωτηρίου του Σουνίου – που ένα μέρος του μόνο καταλάμβανε ο περίβολος του ιερού του Ποσειδώνα–, δε συμπίπτει με την αρχαία, η οποία βρισκόταν στη ΒΔ πλευρά του φρουρίου, σε μεγάλη δηλαδή απόσταση από τη σημερινή είσοδο του αρχαιολογικού χώρου, η οποία βρίσκεται σε άνοιγμα του

Νοτιοανατολική άποψη
του ιερού του Ποσειδώνα.
Από την ανατολική όψη
πραγματοποιούνταν η
είσοδος στον σικό του
ναού, μέσω του πρόναου

Μέρος της οχύρωσης του περιβόλου του τεμένους του Ποσειδώνα όπου κατά την αρχαιότητα εδράζονταν η μία από τις δύο στοές που εξυπηρετούσε τους προσκυνητές

ανατολικού τείχους. Το υψηλότερο σημείο του ακρωτηρίου – η ακρόπολη – είναι ο τεχνητά ισοπεδωμένος χώρος του ιερού, το οποίο διέθετε δικό του περίβολο (60 επί 80 μέτρα). Στη βόρεια πλευρά του περιβόλου βρισκόταν η μοναδική είσοδος μέσω ενός μεγαλοπρεπούς, για την εποχή, μαρμάρινου και πώρινου πρόπυλου. Δυτικά της χωροθετούνταν μικρό φυλάκιο και πώρινη στοά (25 επί 9 μέτρα), ο πίσω τοίχος της οποίας όριζε το βόρειο τείχος του περιβόλου του τεμένους, ενώ η νότια όψη της διέθετε 8 ή 9 δωρικούς κίονες. Σε κατοπινό χρόνο, κατασκευάστηκε και δεύτερη στοά, μικρότερη

σε μέγεθος (12 επί 4,5 μέτρα), στη δυτική παρειά του περιβόλου του ιερού κατά τρόπο που να σχηματίζει ορθή γωνία με την πρώτη. Οι δύο στοές λειτουργούσαν ως χώροι ανάπαυσης των προσκυνητών, οι οποίοι προστατεύονταν εκεί από τη βροχή, τον ήλιο και τους δυνατούς ανέμους που πνέουν στην περιοχή.

Ο στυλοβάτης του ναού (31 επί 13,5 μέτρα) κατασκευάστηκε στο υψηλότερο σημείο της ακρόπολης και βρίσκεται 6,5 μέτρα πάνω από το επίπεδο όπου εδράζεται το πρόπυλο του περιβόλου. Πριν από την κατασκευή του κλασικού ναού έστεκε – στην ίδια σχεδόν

θέση- παλαιότερος, ανολοκλήρωτος αρχαϊκός ναός ο οποίος καταστράφηκε από τους Πέρσες (480 π.Χ.). Τα ανασκαφικά ευρήματα δείχνουν ότι ο πώρινος αυτός ναός ήταν καινοτόμος για την εποχή του, εξού και ότι αρκετές από τις αρχές σχεδιασμού του χρησιμοποιήθηκαν 50 χρόνια αργότερα στον ναό που σώζεται σήμερα.

Ο κλασικός ναός διέθετε πρόναο, σπικό και οπισθόδομο, ενώ το περιστύλιό του αποτελούνταν από 34 δωρικούς κίονες (διάταξη 13 επί 6, με τους γωνιακούς κίονες να προσμετρώνται δύο φορές), ύψους περίπου 6 μέτρων. Το κτήριο κατασκευάστηκε εξ ολοκλήρου με λευκό μάρμαρο από την Αγγιλέζα – τοπικό λατομείο που βρίσκεται 4 χιλιόμετρα βόρεια του ακρωτηρίου- , το οποίο δε διαθέτει σίδηρο, αντίθετα με το πεντελικό μάρμαρο, με αποτέλεσμα να μην αλλάζει ο χρωματισμός του με την πάροδο των ετών. Οι μετόπες στις εξωτερικές όψεις του ναού δεν είχαν διακόσμηση, υπήρχαν

όμως διακοσμημένα εξωτερικά αετώματα και εσωτερική ζωφόρος, με θεματολογία παρμένη από τη Γιγαντομαχία, την Κενταυρομαχία και τους άθλους του Θησέα. Το λατρευτό άγαλμα του Ποσειδώνα, για το οποίο δε διασώζεται κανένα εύρημα ή πληροφορία, βρισκόταν στον σπικό του ναού, ενώ στον οπισθόδομο, που δε διέθετε άμεση σύνδεση με τον σπικό, φυλάσσονταν ο «θησαυρός» του ιερού και άλλα αφιερώματα.

Ο αρχιτέκτονας του μνημείου παραμένει άγνωστος στις μέρες μας, αλλά η επιστημονική έρευνα μέσω συγκριτικής μελέτης ναών της εποχής έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο αρχιτέκτονας του ιερού του Ποσειδώνα σχεδίασε επίσης τον ναό του Ηφαίστου και της Αθηνάς (Θησείο) στην αθηναϊκή αγορά, τον ναό του Άρη στις Αχαρνές – ο οποίος μεταφέρθηκε επί ρωμαϊκών χρόνων στην Αγορά της Αθήνας- και τον ναό της Νέμεσης στον Ραμνούντα της Ανατολικής Αττικής.

Δυτική άποψη του ναού του Ποσειδώνα και του στυλοβάτη του, του υψηλότερου σημείου του σουνιακού λόφου. Από αυτή την όψη πραγματοποιούνταν η πρόσβαση στον οπισθόδομο, όπου φυλάσσονταν ο «θησαυρός» του ιερού και άλλα αφιερώματα

Μέρος του πόρινου οχυρωματικού τείχους του φρούριου

Σήμερα, οι επισκέπτες του αρχαιολογικού χώρου αντικρίζουν 16 κίονες και 2 παραστάδες του πρόναου, ενώ στην παραστάδα που στέκεται δεξιά όπως «εισέρχεται» κανείς στον ναό βρίσκεται χαραγμένο το όνομα του Λόρδου Βύρωνα. Αρκετά ανασκαφικά ευρήματα της περιοχής, όπως οι δύο αρχαϊκοί κούροι που βρέθηκαν θαμμένοι στον περίβολο του ιερού του Ποσειδώνα, καθώς και αρχιτεκτονικά-διακοσμητικά μέλη των μνημείων του Σουνίου, φυλάσσονται και εκτίθενται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών. Επίσης, τμήματα του ναού βρίσκονται σε Αγγλία, Γερμανία και

Ιταλία, απόρροια των επισκέψεων ξένων – «αρχαιολατρών»– περιηγητών των νεότερων χρόνων.

Το Φρούριο του Σουνίου

Ο ναός του Ποσειδώνα καλύπτει ένα μικρό μέρος (στα ΝΑ) από την τειχισμένη περιοχή του ακρωτηρίου, μια έκταση συνολικά 35 στρεμμάτων που αποτελούσε το φρούριο του Σουνίου. Η βόρεια και ανατολική πλευρά του φρουρίου ήταν οχυρωμένες με πρωλιθικό τείχος μήκους 300 μέτρων (το οποίο διακρίνεται σε δύο ορθά, σχεδόν ισομήκη, σκέλη) και πλάτους 3,5 μέτρων καθώς και με 11 πύργους κατά μήκος του

τείχους, ενώ η νότια και δυτική πλευρά είναι φυσικά οχυρωμένες λόγω της θάλασσας. Η κύρια είσοδος στο φρούριο βρισκόταν στο δυτικό άκρο του βόρειου τείχους, κοντά στη θάλασσα. Εκεί δίπλα, εντός των τειχών, είχαν κατασκευαστεί, σκαμμένοι μέσα στον βράχο, δύο νεώσοικοι (επίκλινα ορύγματα, συνολικών διαστάσεων 21 επί 12 μέτρων) για την ανέλκυση και επισκευή πολεμικών πλοίων. Εκτός των τειχών, δυτικά των νεώσοικων, στην περιοχή της σημερινής αμμώδους παραλίας των Λεγρενών, βρισκόταν το λιμάνι, ο οικισμός και το νεκροταφείο του αρχαίου δήμου του Σουνίου, ενώ εντός των τειχών έχει βρεθεί δρόμος πλάτους 4 μέτρων που ένωνε την κύρια είσοδο του φρουρίου με το ιερό του Ποσειδώνα. Στις δύο πλευρές του δρόμου, που ανασκάφηκε σε μήκος 90 μέτρων, έχουν αποκαλυφθεί λείψανα οικημάτων που εξυπηρετούσαν τους στρατιώτες της φρουράς, τους ιερείς και τους πολίτες του δήμου.

Ιερό της Αθηνάς

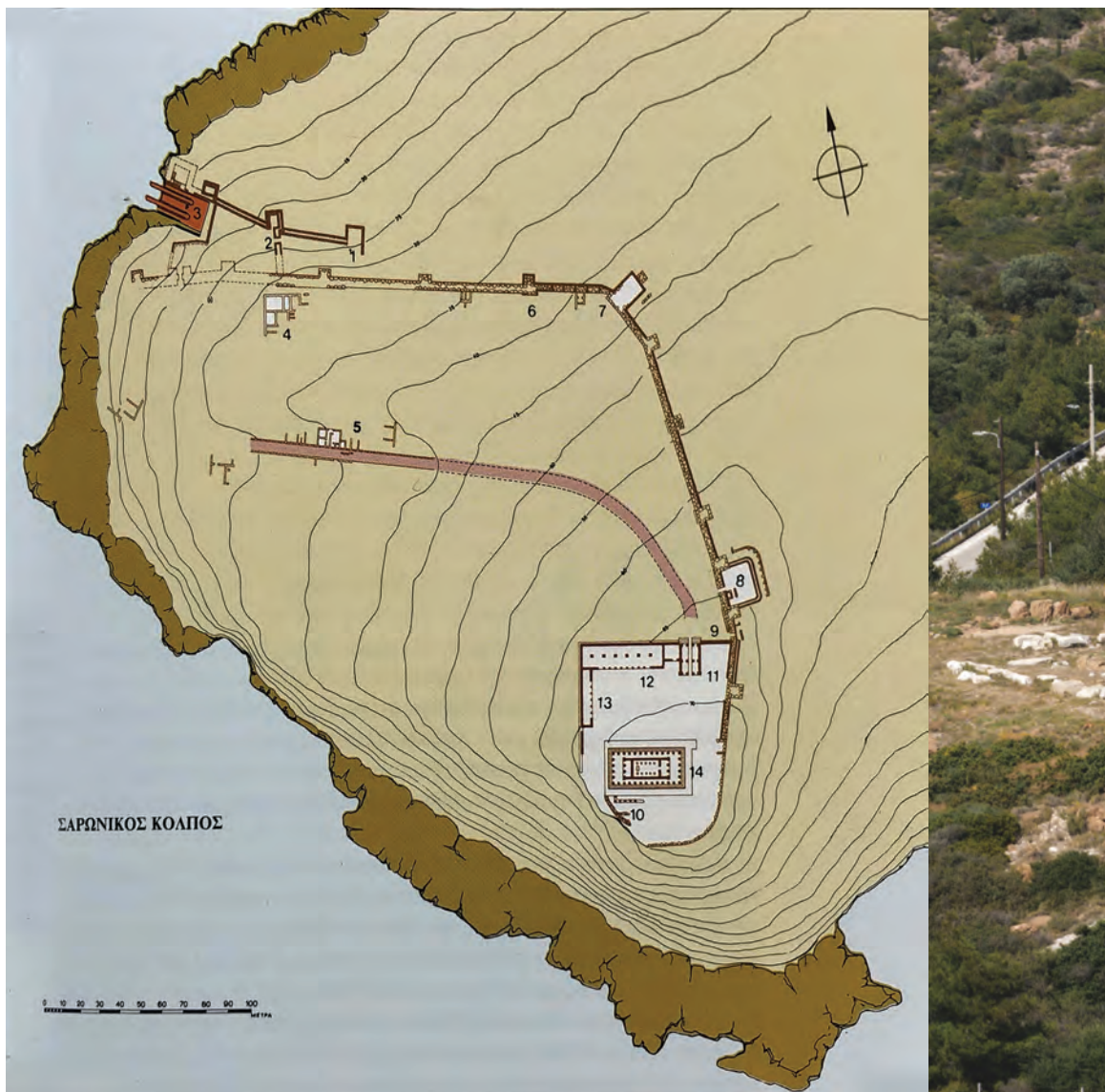
Βορειοανατολικά του φρουρίου του Σουνίου, επάνω σε χαμηλό λόφο και σε απόσταση 500 περίπου μέτρων, βρίσκεται η τοποθεσία του ιερού της Αθηνάς, όπως επίσης και αυτή του αρχαιότερου ιερού-ηρώου, στο βόρειο μέρος του λόφου, που ήταν αφιερωμένο στη λατρεία του Φρόντη, του πηδαλιούχου του πλοίου του Μενέλαου. Λόγω της μεταφοράς του ναού της Αθηνάς στην αθηναϊκή αγορά κατά τη ρωμαϊκή εποχή, έχουν απομείνει σήμερα ελάχιστα υπολείμματα των ιερών αυτών. Η επίσκεψή τους όμως προσφέρει μια θαυμάσια θέα προς την κορυφή του ακρωτηρίου και το ιερό του Ποσειδώνα.

Ο ναός της Αθηνάς κατασκευάστηκε πιθανά το 470 π.Χ., εντός πολυγωνικού περιβόλου, από μάρμαρο Αγιριλέζας και είχε διαστάσεις 19 επί 14,5 μέτρα. Το κτήριο χαρακτηρίστηκε από τον Ρωμαίο αρχιτέκτονα Βιτρούβιο (1ος αιώνας π.Χ.) ως

Άποψη του ιερού του Ποσειδώνα από την τοποθεσία όπου κάποτε έστεκε ο ναός της Αθηνάς, μία «γειτνίαση» με απόσταση 500 περίπου μέτρων

Το φρούριο του Σουνίου και το Ιερό του Ποσειδώνα. 1. Πιθανή είσοδος στον οχυρωματικό περίβολο, 2. Πύργος, 3. Νεώσοικοι, 4,5. Οικοδομικά λείψανα, 6,7. Πύργοι, 8. Ορθογώνιος χώρος, ίσως οχυρό και αποθήκη, 9. Μικρή πύλη, 10. Λείψανα του παλαιού ναού, 11. Πρόπυλο του ιερού, 12, 13. Στοές, 14. Ναός του Ποσειδώνα

«αντικανονικό», καθώς το περιστύλιό του (23 αράβδωτοι κίονες) αναπτυσσόταν μόνο στις δύο πλευρές του ορθογώνιου ναού. Έξω από το τέμενος της Αθηνάς υπήρχε μικρός ναός ο οποίος ήταν μάλλον αφιερωμένος στη θεά Άρτεμη, που

θεωρούνταν προστάτιδα των μεταλλουργών, πεποιθήση που συνέδεε τον ναό με τα γειτονικά μεταλλεία της Λαυρεωτικής.

Στέκομαι δίπλα στο ιερό του Ποσειδώνα, οι περιορισμοί τού αρχαιολογικού χώρου προς

Η τοποθεσία του ιερού της Αθηνάς το οποίο μεταφέρθηκε κατά τη ρωμαϊκή εποχή στην αθηναϊκή αγορά

τους επισκέπτες δε μου επιτρέπουν να σταθώ πάνω στον στυλοβάτη του αρχαίου μνημείου, στο ψηλότερο δηλαδή σημείο του ακρωτηρίου, που κάπου διάβασα ότι βρίσκεται 73 μέτρα πάνω από το επίπεδο της θάλασσας. Από τη μία μεριά έχει ξαπλώσει στη θάλασσα

η Μακρόνησος, αυτός ο ξερότοπος των μεσαιωνικών πειρατών και των βασιανισμένων ψυχών των πολιτικών κρατουμένων της νεότερης εποχής, ενώ πίσω της ξεπροβάλλει η Κέα. Από την άλλη πλευρά, η βραχονησίδα του Πάτροκλου προϋπαντεί και ξεπροβοδίζει

τα πλεούμενα που αιώνια ταξιδεύουν στα νερά του Σαρωνικού κόλπου. Πιο πέρα, μπροστά από τον δυτικό καλοκαιρινό ήλιο, αχνοφαίνεται ο όγκος της Αίγινας. Αν είχα εξωπραγματική όραση, θα έβλεπα από εδώ τον ναό της Αθηνάς Αφαιάς. Γυρίζω ξανά προς τη «μύτη» του ακρωτηρίου, προς το Αιγαίο πέλαγος κι αφήνω το βλέμμα μου να ταξιδέψει προς την μπλε ανοικτωσιά, εκεί που τα νησιά έχουν σκορπίσει σαν ξεχασμένοι βώλοι ενός παιδιού. Άραγε, από ποιον βράχο αυτοκτόνησε ο Αιγέας – ο μυθικός βασιλιάς της Αθήνας– με το που αντίκρισε τα «ξεχασμένα» μαύρα πανιά του πλοίου που μετέφερε τον γιο του, τον νικητή Θησέα, από τη Μινωική Κρήτη; Κατηφορίζω προς τον χώρο στάθμευσης, το φως λιγοστεύει και φτάνει η ώρα της επιστροφής στο κλεινόν άστυ, σε μια μπτρόπολη στην οποία θέλησαν να κυριαρχήσουν τόσο ο Ποσειδώνας, που μπήγοντας την τρίαινά του στον βράχο της αθηναϊκής ακρόπολης προκάλεσε έκρηξη θαλασσινού νερού, όσο και η Αθηνά, που φύτεψε ακριβώς δίπλα το πρώτο ελαιόδεντρο της πόλης. Ο Ποσειδώνας ζήτησε να κριθεί η διαφωνία με μονομαχία μεταξύ τους, αλλά χάρη στην παρέμβαση του Δία η μάχη δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Το θέμα έληξε όταν το συμβούλιο των θεών παραχώρησε – οριστικά και αμετάκλητα– την Αθήνα στη Αθηνά, στη θεά της σοφίας που έμαθε τις Τέχνες στους ανθρώπους. Ρίχνω μια τελευταία ματιά στις αγέρωχες κολόνες του Ποσειδώνα και σκέφτομαι ότι εδώ στο Σούνιο, οι δύο θεοί γειτόνευαν ειρηνικά, ο Ποσειδώνας μάλιστα είχε την καλύτερη θέση και το σπουδαιότερο ιερό από τα δύο της περιοχής, όντας ο πραγματικός προστάτης – ο αντίστοιχος Άι Νικόλας του χριστιανισμού– όσων τολμούσαν να διασχίσουν τα τρικυμισμένα νερά του Αιγαίου.

Βιβλιογραφία

- Παπαθανασόπουλος Γ. - Παπαθανασόπουλος Α., *Το Σούνιο και η Λαυρεωτική, Ηρόδοτος, 2018.*
- Τατάκη Α., *Σούνιο – Το ιερό του Ποσειδώνα, Εκδοτική Αθηνών, 2003.*

Αποψη του ακρωτηρίου του Σουνίου, στην κορυφή του οποίου δεσπόζει το ιερό του Ποσειδώνα. Στα αριστερά διακρίνεται ίχνος του οχυρωματικού τείχους του φρουρίου, ενώ γύρω από τον ναό είναι εμφανής ο εσωτερικός περίβολος που περιέκλειε κατά την αρχαιότητα το ιερό τέμενος

